యుగాంతం

పదిహేను సెప్టెంబర్, పందొమ్మిది వందల నలభై ఎనిమిది... 'పోలీస్ యాక్షన్' మొదలై ఆనాటికి మూడోరోజు.

మేము, హైద్రాబాద్ నగరంలో, చాటుమాటుగా, వాల్యూం బాగా తగ్గించి "ఆల్ ఇండియా రేడియో "వింటూన్నాం. భారత సైన్యాలు నలు వేపులనుండి హైద్రాబాద్ రాష్ట్రంలోకి చొచ్చుకు వస్తూన్నాయి. ముఖ్యంగా తూర్పుదిశను విజయవాడనుంచి, పడమరలో షోలాపూర్ నించీ బయలుదేరిన సైన్యదళాలు హైద్రాబాద్ నగరానికి దాదాపు యాభై మైళ్ళ దగ్గరగా వచ్చేశాయి. రేపో మాపో నగర ప్రవేశం చెయ్యొచ్చు. తక్కిన వైపులనుంచి వచ్చే దళాలు అట్టే చురుకు చూపడంలేదు. కారణం అనూహ్యం.

హైద్రాబాద్ ప్రత్యేక ప్రసార కేంద్రం "దఖన్ రేడియో" లోంచి, రాత్రింబవళ్ళు, ఎడతెరిపి లేకుండా ప్రసారాలు వస్తూన్నాయి. వీటి ప్రకారం హైదరాబాద్ సైన్యాలూ, ఇత్తెహాదుల్ ముసల్మీన్ రజాకార్ (స్వచ్ఛంద) దళాలూ కలిసి, భారత సైన్యాల్ని తరిమి కొట్టేస్తున్నాయి. వాళ్ళ ధైర్యసాహసాల్ని పొగడ్తూ, భారత ప్రభుత్వాన్ని అనేక రకాలుగా తిట్టిపోస్తూ, పాటలూ పద్యాలూ, ఉపన్యాసాలతోనూ 'ఖాసింరజ్వీ జిందాబాద్!', 'ఆజాద్ హైద్రాబాద్ పాయిందాబాద్!' అన్న నినాదాలతోనూ, హోరెత్తిచ్చేస్తోంది రేడియో.

కాని హైద్రాబాద్ నగరం మాత్రం ప్రశాంతంగానే వుంది. ఆఫీసులూ, స్కూళ్ళూ, కాలేజీలూ, దుకాణాలూ తెరిచే వున్నాయి. ప్రజల దిన చర్యల్లో చెప్పుకోదగ్గ మార్పేమీ రాలేదు. హిందువులు భయం భయంగా దిక్కుదిక్కుమంటూ, వంచిన తలలు ఎత్తకుండా, మౌనంగా తమతమ

పనులు చేసుకుంటూనే వున్నారు. సాయంత్రం కాగానే మాత్రం దుకాణా లన్నీ, ముఖ్యంగా హిందువులవి, మూతపడి పోయేవి. రోడ్లంబటి ఒక్క హిందువూ కనిపించేవాడు కాడు. ముస్లింలు మాత్రం బాహాటంగా తిరుగుతూ ఉండేవారు. అల్ప తరగతికి చెందిన ముస్లింలు కత్తులూ, కటార్లూ, హాకీ కర్రలతో విచ్చలవిడిగా తిరుగుతూండేవారు.

ఈ విపరీత వాతావరణం ఈ మూడు రోజులేకాదు, దాదాపు సంవత్సరం నించి, అంటే భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం లభించాక, నిజాం నవాబు హైద్రాబాద్‌ను స్వతంత్ర రాష్ట్రంగా ప్రకటించి నప్పటి నించీ, ఇలాగే వుంటోంది. జిల్లాల్లో అక్కడక్కడ, అప్పుడప్పుడు రజాకార్లూ పోలీసులూ కలసి, బలవంతానైనా హిందువులను స్వతంత్ర రాష్ట్రానికి అనుకూలంగా మార్చాలన్న ఉద్దేశంతో, పల్లెలపైకి దాడిచేసి, హత్యలూ, దోపిడీలూ, స్త్రీల మానభంగాలూ లాంటి దారుణ హింసాకాండలు జరుపుతున్నారని వింటూనే వున్నాం. కాని నగరంలో మాత్రం గంభీరవాతావరణం, చెదురు మొదురు సంఘటనలు తప్ప హింసాకాండలు జరిగేవిగావు. ప్రజానాయకుల్లోనూ, ధనవంతుల్లోనూ, చాలామట్టుకు పారిపోయి రాష్ట్రేతర ప్రదేశాల్లో సురక్షితంగానే వుండి పోయారు. కొందరు, ఆడవాళ్ళను మాత్రం నగలతోసహా బయటికి, బంధువుల ఇళ్ళల్లోకి చేర్చేశారు. మాలాంటి సాధారణ ప్రజానీకం ఎటూ పోలేక, వూపిరి బిగబట్టి, ఇక్కడే వుండిపోయారు.

మా ఇంట్లో నేనూ, అమ్మ మాత్రమే వుండే వాళ్ళం. హిందూ వాడలోనే వుంది ఇల్లు. కాని కొద్ది దూరంలో ఒక మస్జిద్ కూడా వుంది. దాని చుట్టూ కొన్ని ముస్లింల ఇళ్ళు వున్నాయి. అప్పటిలో అవి పాము పుట్టల్లా కనిపించేవి మా కళ్ళకి.

ఆఫీసులో మాది ఇంజనీరింగుశాఖ. ఎక్కువ హిందువులే వుండే వాళ్ళు. అయినా, ఆఫీసర్లూ, క్లర్కులూ, చప్రాసీలూ (బంట్రోతులు) అంతా ముస్లింలే, దాంతో ఆఫీసులో రాజకీయాలు చర్చించుకునే ధైర్యం మాకుండేదికాదు. ముస్లిం క్లర్కులు, ఉర్దూ పత్రికల్లో భారత ప్రభుత్వాన్ని,

ముఖ్యంగా సర్దార్ పటేల్ని తెగతిడుతూ రాసిన రాతలన్నీ గట్టిగా చదువు తోంటే, వినీ విననట్టు మా పనేదో మేము చేసుకుంటూ కూచునే వాళ్ళం.

నా తోటి ఇంజనీర్లల్లో ఇద్దరు ముస్లింలు కూడా వుండే వాళ్ళు. ఒకడు, లాభాల్లో పక్కా రజాకార్ అని తెలుసు. వాడికి దూరంగానే వుండే వాణ్ణి. రెండోవాడు నా సహాధ్యాయికూడాను. కొంచెం కమ్యూనిజం భావాలు గలవాడు. నిజాంనూ, అతని యాజమాన్యంలో సాగుతోన్న జమీందారీ నిరంకుశ వ్యవస్థనూ విమర్శిస్తుండేవాడు. అతని ఎదుట మాత్రం అప్పు డప్పుడు నా మనస్సులోని మాట వెళ్ళగక్కుతూ కాస్త తేలిక పడేవాణ్ణి.

'పోలీస్ యాక్షన్' మొదలైందని తెలియగానే రొమ్ముమీది పెద్ద బరువు తీసేసి నట్టనిపించింది. ఇక కొద్ది రోజుల్లోనే బంధ విముక్తులమవుతా మన్న సంతోషంతో ఉప్పొంగిపోయాం. కాని, వెంటనే మరో భయం ఆవరిం చింది. ఇంతవరకూ శాంతంగానే వున్న ముస్లింలు అటు భారత సేనలు దెబ్బ పై దెబ్బ తీస్తోంటే, తట్టుకోలేక, గదిలో బంధించిన పిల్లిలా, మామైన ఎక్కడ విరుచుకు పడతారోనని భయంగావుంది. వాళ్ళ దగ్గిర ఆయుధా లున్నాయి. పోలీసు బలగం వెనుకవుంది. మేము నిరాయుధులం. దినమొక గండంగా, రాత్రిళ్లు మహాగండంగా గడుస్తున్నాయి.

ఆ రోజు మూడోరోజు కూడా ఆఫీసు కెళ్ళొచ్చాను. రాగానే తలుపులు బిగించేసి, కిటికీలన్నీ మూసేసి రేడియో దగ్గిర చెవి పెట్టి కూచున్నాను. అమ్మ కూడా కూచుంది దిగాలుగా. నేను వింటున్న వార్తాల సారాంశాన్ని చెబుతూ, నా భయాన్ని నాలోనే దాచుకుని, అమ్మకు ధైర్యం చెబుతూన్నాను.

నాకు ఆకలిగా లేకున్నా, అమ్మ బలవంతంమీద పెందరాళె భోంచేశాం. అమ్మ పడుకుంది. పూర్వమైతే నిద్ర వచ్చేదాకా ఏవేవో కీర్తనలు పాడు కుంటూ వుండేది. ఇప్పుడవన్నీ మానుకుంది. మనసులోనే ప్రార్థించుకుంటుం దేమో, కొద్ది సేపట్లోనే నిద్రపోయింది.

నాకు నిద్రరావటంలేదు. రేపేమవుతుందో తెలీక, ఒకవైపు సంతోషనూ, మరోవేపు దిగులుతో కొట్టు మిట్టాడుతూన్నాను. లేచొచ్చి రేడియో దగ్గిర కూచున్నాను, వార్తల్లోనూ, సంగీతంలోనూ నాభయాల్ని పారతోలటానికి ప్రయత్నంచేస్తూ...

రాత్రి పది గంటలప్పుడు ఎవరో పిలుస్తూన్నట్టనిపించింది. చప్పున రేడియో ఆపేశాను.

"స్వామీ !..." అన్న పిలుపు వినిపించింది.

ఒఖసారి ఉలిక్కి పడ్డాను. భయంతో వొళ్ళంతా రొమాంచితమై పోయింది, గుండెదడ హెచ్చింది.

ఎవరు?...ఎవరై వుంటారు? . హిందువు లెవ్వరూ ఇళ్ళు వదలి రావటం లేదు. ముస్లిం స్నేహితు లెవరోస్తారూ ? అదీ, ఇంత రాత్రి ?

''స్వామీ సాబ్!.. '' మళ్ళీ పిలుపు. పరిచిత కంఠంలాగే వుంది.కాని ఎవరో పోల్చుకోలేక పోతూన్నాను.

''ఎవరూ . ?" అంటూ హాల్లోకి వెళ్ళాను. ఎదురుగా అమ్మ. ఇంకా నిద్రపోలేదేమో, గాబరాగా "ఎవ్రరా అదీ ?" అంటూ దగ్గరి కొచ్చింది.

"ఎవరో నన్నే పిలుస్తున్నారమ్మా. తెలిసిన వాడిలాగే వుంది."

''వొద్దు, తలుపు తీయకు. రోజులు మంచివికావు ''.

''తియ్యాను, కాని ఎవరో ముందు కనుక్కుంటాను" అంటూ, తలుపు దగ్గరికెళ్ళి, కొంచెం ధైర్యంగానే "ఎవరదీ?" అన్నాను.

"నేను...నేను స్వామీ! దిలావర్‌ని... దిలావర్ హూసేన్".

దిలావర్ ? నా పాత మిత్రుడు దిల్లూ...? అవును, అతని కంఠమే అది.

"అమ్మా! దిలావర్"దిల్లూ...నా స్నేహితుడు నీకు తెలుసుగా?"...

"అయినా తలుపు తీయకు. ఎవర్నీ నమ్మటానికిలేదు."

"లేదమ్మా. వాడే అయితే, ఏ భయమూలేదు...వుండు వొక్కడే వచ్చాడో,, వెంట ఎవరైనా వున్నారో చూస్తాను" అంటూ, హాల్లో లైటార్పి మెల్లిగా కిటికీ గడియతీసి ఒక రెక్క కొద్దిగా తెరిచి, పొంచి చూశాను. బైట స్ట్రీటు లైట్లు దేదీప్యమానంగా వెలుగుతూన్నాయి. ఇంటి ముందు ఒకేఒక్క ఆకారం నిలుచునివుంది. శేర్వానీ పైజామాతో వున్నాడు. తలకు టోపీలేదు. మొహం స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది. దిలావరే. నాకు బాగా ధైర్యమొచ్చేసింది.

"దిలావర్ ! నువ్వా ?... ఇప్పుడు?... ఇంతరాత్రి ?...

"అవును .. నేనే తలుపు తెరువు"

"ఎక్కడినుంచి వస్తున్నావు ?"

"చెబుతా, ముందు తలుపుతీయ్"

కిటికి తలుపు మూసేశాను. హాల్లో లైటు వేశాను.

"అమ్మా ! మరేం భయంలేదు. దిలావరే... వంటరిగానే వచ్చాడు. చేతిలో కర్రగానీ, కత్తిగానీలేదు... తలుపు తెరుస్తాను.. నువ్వెళ్ళి పడుకో" అంటూ తలుపు దగ్గరికి నడిచాను. అమ్మ వెళ్ళలేదు. అక్కడే నిలుచుంది, బిక్కచచ్చి చూస్తూ.

తలుపు తెరిచాను. దిలావర్ లోపలికి అడుగు పెట్టగానే అమాంతంగా నన్ను కావిలించుకుని వెక్కి వెక్కి ఏడ్వటం మొదలెట్టాడు. నేను ఉక్కిరి బిక్కిరి అయ్యాను. అమ్మ తలుపులువేసి, గడియ పెట్టేసింది.

"దిల్లా! ఏంవిటిది? ఎందు కేడుస్తున్నావ్?" వీపుమీద మెల్లిగా తడుతూ అడిగాను.

"నాశనం... సర్వనాశమై పోయింది."

"ఏమిటి ?"

మనరాష్ట్రం మట్టి పాలై పోయింది. యూనియన్ వాళ్ళు వచ్చేస్తున్నారు, రేపటి వరకు ఇక్కడికి కూడా వచ్చేస్తారు... నిజాంగాడు లొంగిపోయాడు..."

ఆ చివరి మాట వినగానే నా హృదయం ఆనందంతో పరవశించి పోయింది. "రా...రా, ఇలావచ్చి కూచో" అంటూ డ్రాయింగురూంకేసి నడిపించాను.

దిలావర్ దృష్టి అమ్మమీద పడగానే, "అమ్మా! నేను...దిల్లాను... నాకు ఆకలిగా వుందమ్మా" అన్నాడు దీనంగా.

అమ్మకళ్ళు మెరిశాయి,కరుణతో నిండి పోయాయి. "ఇప్పుడే తెస్తాను, నువ్వు చేతులు కడుక్కో" అంటూ లోపలి కెళ్ళింది.

అప్పుడు గమనించాను, వాడు వేసుకున్న గుడ్డలు మట్టి గొట్టుకు పోయాయని, కాళ్ళకు చెప్పులు కూడాలేవని, జుత్తంతా రేగి వుందని. వెంటనే వెళ్ళి నావి చలవ చేసిన కుర్తా, పైజామా తెచ్చి ఇచ్చాను. దిలావర్ మొహం, కాళ్ళూ చేతులు కడుక్కొని, బట్టలు మార్చుకున్నాడు. వచ్చి సోఫాలో కూచున్నాడు. నేనూ ప్రక్కనే కూచున్నాను.

అమ్మ ఒక పళ్ళెంతో అన్నం కూరలూ, నీళ్ళగ్లాసూ తెచ్చి పెట్టింది. అది చూడగానే ప్రాణం లేచి వచ్చినట్టు గబ గబా తినటం మొదలెట్టాడు. నేనూ, అమ్మా మౌనంగా అతన్నే చూస్తూన్నాం.అన్నం అయిపోయాక గట గటా నీళ్ళు తాగాడు.

అమ్మ అడిగింది, "ఆకలి తీరిందా ?... ఇంకా కావాలంటే వంట చేస్తాను".

"వొద్దు వొద్దు, చాలు..అఁ, మరోగ్లాసునీళ్ళు"

అమ్మ తెచ్చింది. తాగేశాడు. అమ్మ పళ్ళెమూ, గ్లాసూ తీసికెళ్తూంటే నేను అన్నాను, "అమ్మా ! దిలావర్‌కు నాగదిలోనే పక్కవెయ్యి .. నువ్వు వెళ్ళి పడుకో"

అమ్మ వెళ్ళిపోయింది.

అప్పుడు అడిగాను, "ఊఁ చెప్పు. ఏఁ విటీ హడావిడి ? ఎక్కడ్నించి వస్తున్నావు ?"

"నేనెక్కడుంటున్నానో నీకు తెలీదా ?"

"...మనం కలుసుకుని ఆర్నెల్లయింది. అప్పుడు నువ్వు నల్లగొండ లో టెక్స్టైల్ డిపార్ట్‌మెంట్‌లో వుండే వాడివి."

"ఇప్పుడూ అక్కడే వున్నాను. కాదు, వుండేవాణ్ణి ఇవ్వాళ్ళ ప్రొద్దటి వరకూ."

"మరేమైంది ?"

"నిన్నరాత్రి, అర్థరాత్రి యూనియన్ సైన్యం నల్లగొండలోకి వచ్చేసింది... ఇహ గత్యంతరం లేక నేను వున్న పళంగా ఇల్లు వదిలేసి, పారిపోయి వచ్చాను.అయిదారు మైళ్ళు పరుగెత్తాను. ఒక లారీ కనిపిస్తే ప్రతిమాలి ఎక్కాను. ఓ ఇరవై మైళ్ళు వచ్చేసరికి లారీ ఫేలయింది. మళ్ళీ పరుగు. ఇంకో లారీ కనిపించింది. వాడికో పది రూపాయలిచ్చి ఎక్కాను. వాడు పట్నం పొలి మేరల్లో దించేశాడు. అక్కడ్నించి నడిచి నీ దగ్గరి కొచ్చాను.

"మరి నీ భార్యో?"

వాడి మొహంలో ఒక్కసారి మార్పు వచ్చేసింది. కాసేపు మాట్లాడలేదు. తర్వాత, "భార్యా...?...భార్య సంగతి అడక్కు, తర్వాత చెబుతాలే" అన్నాడు.

"అది సరే, మరి నువ్వెందుకు పారిపోయి రావటం?"

"ఎందుకేవిటి, యూనియన్ సైన్యం వచ్చేసిందని చెప్పాగా ?"

"వస్తే ?... నిన్నేమంటారు ?"

"వాళ్ళుకాదు, వాళ్ళ అండ చూసుకుని అక్కడి హిందువులు నామీద పడ్తారు., చీల్చి చెండాడ్తారు."

"ఎందుకూ ?... నువ్వేం చేశావనీ ?"

"అయితే నాగురించి నీకేంతెలీదన్నమాట... నేను .. నేను రజాకార్‌ని"

నేను చకితుణ్ణయాను. "నువ్వు నువ్వు రజాకార్‌వా?... నేనునమ్మ లేను... ప్రభుత్వోద్యోగివి ..?"

"ప్రభుత్వోద్యోగులకీ రజాకార్‌లకీ తేడా ఏమిటి? ఇక్బాల్ సంగతి వినలేదూ?"

"ఏ ఇక్బాల్? మన హాకీప్లేర్ ఇక్బాల్ అహమద్.. బీబీనగర్‌లో డిప్యూటీ కలెక్టర్‌గా వున్నాడు, అతనేనా ? .. ఆ, విన్నాను."

"అతనే మా ప్రాంతానికంతా నాయకుడు. ఉపనాయకులంమేము. నల్లగొండ చుట్టు ప్రక్కల జరిగే దాడులన్నీ నా అధ్వర్యంలోనే జరిగేవి .."

నావళ్ళు జలదరించింది. నా ఎదుట కూచున్నది మనిషి కాదేమో క్రూరమృగమేమోననిపించింది హీనస్వరంలో అడిగాను, "ఎందుకు ఎందుకలా చేశావు ?"

"ఎందుకేమిటి, ఆ దుర్మార్గుడి కోసం, అంతావాడికోసమే"

"వాడెవడు ?"

"అదే, నిజాం...మమ్మల్ని నట్టేటముంచి ఇప్పుడు 'నాకేమీ తెలీదు, అంతా ఖాసిం రజ్వీ చేయించాడు, అని బొంకుతూ యూనియన్ వాళ్ళ కాళ్ళు పట్టుకుంటున్నాడు వెధవ!"

నేను జంకుతూనే అడిగాను, "అది అబద్ధమా ?"

"పచ్చి అబద్ధం ! రేపు నిజంగానే హైద్రాబాద్ రాష్ట్రానికి స్వతంత్రం వచ్చి వుంటే జరిగేదెవరికి ? వాడు గద్దె దిగిపోయేవాడా ? ఖాసిం రజ్వీకి పట్టం కట్టే వాడా ?"

ఇక వీడిని ఏదడిగినా ఇంకా రెచ్చి పోతాడేమోనని గ్రహించి, నెమ్మదిగా, "లే దిల్లూ ! నువ్వు బాగా అలిసి పోయి వుంటావు. మనం మళ్ళీ మాట్లాడుకోవచ్చు. పద, పడుకుందాం" అన్నాను.

సరే అంటూ లేచి దిలావర్ తిన్నగా కొలిక్కి తగిలించిన తసశేర్వాని దగ్గరికెళ్ళాడు. జేబులుతడిమి, కర్చీఫ్‌లో కట్టిన ఒక మూటతీసి నాకివ్వబో యాడు. ఏమిటన్నట్టు చూశాను.

"ఇందులో కొంత డబ్బూ, నగలూ వున్నాయి" అని తగ్గుస్వరంలో అన్నాడు.

నాకు భయం వేసింది. "నాకెందుకురా?"

"దాచు రేపు ఎటుపోయి ఎటొస్తుందో తెలీదు. నన్ను ఏ క్షణానైనా పోలీసులు పట్టుకోవచ్చు. అప్పుడది నీ దగ్గర సురక్షితంగా వుందన్నతృప్తి నాకుంటుంది."

"కానీ...కానీ..."

"భయపడకు. నీ మీదికేమీ రాదు. నిన్నడిగితే 'నాకేమీ తెలీదు, నాకేమీ ఇవ్వలేద'ని చెప్పు"

నేనింకా సంకోచిస్తూనే వున్నాను. తీసుకోలేదు. ఆఖరికి, "ఊహుం, క్షమించు దిల్లూ. నేనలాంటి అబద్ధాలు ఆడలేను" అన్నాను.

కొద్ది క్షణాలు నాకేసే చూసి అన్నాడు, "సరే, ఆడకు. నీ ఇష్టం వచ్చినట్టు చెప్పు. ప్రస్తుతానికైతే దాచు".

తీసుకుని ముడి విప్పబోయాను. వారించాడు. "వొద్దొద్దు, విప్పకు. నీ మీద నాకు పూర్తి నమ్మకముంది. అందుకే ఇక్కడికొచ్చాను"

మారు మాటాడకుండా తీసికెళ్ళి అల్మరా సొరుగులో దాచి, తాళం వేశాను.

పడుకున్న మరుక్షణం దిలావర్ నిద్రలోకి జారుకున్నాడు. నాకు చాలా సేపటి వరకు నిద్రపట్టలేదు. ఒకటే ఆలోచన్లు...

దిలావర్ నాకు చిన్ననాటి స్నేహితుడు. నా సహపాఠి కాకపోయినా, ఒకే బస్తీలో వుండేవాళ్ళం. ఆటల్లో పరిచయమై, మంచి స్నేహంగా

మారింది. అది మేము యూనివర్సిటీలో చేరాక ఒకే హాస్టల్లో ప్రక్క ప్రక్క గదుల్లో వుండటం మూలాన మరీ పెరిగింది. నేను అతని ఇంటికి వెళ్ళటమూ, అతను మా ఇంటికి రావటమూ జరుగుతూండేది. అప్పుడే అమ్మతో కూడా పరిచయమైంది. మా ఇంటిలో బాగా చనువు ఏర్పడింది. దిలావర్ తల్లి తండ్రుల్ని చిన్నప్పుడే కోల్పోయాడు. మేనమామల ఇంటిలో పెరిగాడు.

యూనివర్సిటీలోనే ఇక్బాల్ అహమద్‌తో పరిచయమైంది. హాకీలో మేటి ఆటగాడు. అంతకంటే ఎక్కువ మాటకారి. దాంతో ఒకచిన్న ఆట గాళ్ళ బృందానికి లీడరయాడు. ఆ భజన బృందంలో ఎక్కువమంది ముస్లింలూ, కొద్దిమంది హిందువులూ వుండేవాళ్ళు. ఆ బృందంలో నేను చేరలేదు. దూరదూరంగానే వుండేవాణ్ణి. అందుకేనేమో నన్ను కొంచెం గౌరవంగానే చూశేవాడు ఇక్బాల్.

యూనివర్శిటీ చదువు అయిపోయాక ఇక్బాల్ హైద్రాబాద్ సివిల్ సర్వీస్‌లో సెలెక్ట్ అయి రెవెన్యూ డిపార్టుమెంట్‌లో చేరాడు. క్రిందటి సంవత్సరం నుంచీ టీటీనగర్‌లో డెప్యూటీ కలెక్టర్‌గా పనిచేస్తున్నాడు. అక్కడే అతను జరిపించిన క్రూరత్వాల గాథలు అనేకం వినిపించాయి. రజాకార్లనీ, పోలీసుల్నీ వెంటేసుకుని తన హయాంలో వున్న గ్రామాల మీదికి దాడిచేసి, కొల్లగొట్టించే వాట్ట. ఒకసారి ఇరవై ఇద్దరు యువకుల్ని చేతులు విరిచి వెనక్కు కట్టించి, వరసగా నిలవెట్టి, తానే స్వయంగా కాల్చి చంపాట్ట. ఆ వార్త రాష్ట్రేతర పత్రికలలో చదివి నప్పుడు నా కళ్ళని నేనే నమ్మలేక పోయాను. నాకు తెలిసిన ఇక్బాలేనానని విస్తుపోయాను.

దిలావర్ బి. ఏ. అయిపోగానే, మొదట రేషనింగ్ డిపార్ట్‌మెంట్ లోనూ, ఆ తర్వాత టెక్స్టైల్ డిపార్ట్ మెంట్‌లోనూ చేరాడు. క్రిందటి సంవత్సరం నల్లగొండలో పోస్టింగ్ అయిందని చెప్పాడు. అక్కడే ఇక్బాల్ పరిధిలోకి వచ్చినట్టున్నాడు. కాని అతని లాగా ఇతనూ దౌర్జన్య కార్య

క్రమాలలో పాల్గొన్నాడంటే ఇప్పటికీ నమ్మలేకుండా వున్నాను. తననోటే చెబుతూన్నాడు. కాబట్టి నమ్మక తప్పదు. మతోన్మాదంలో చెడ్డ వాళ్ళతో బాటు మంచివాళ్ళు కూడా కొట్టుకు పోయారన్న మాట!

దిలావర్‌కు యూనివర్సిటీలో వుండగానే పెళ్ళయి పోయింది. మా ఫిజికల్ డైరెక్టర్ బంధువుల ఇంట్లో ట్యూషన్ చెప్పటానికి వెళ్ళేవాడు. అక్కడే ఓ అమ్మాయితో ప్రేమ కలాపం జరిపించాడు. అది పెళ్ళి దాకా దారితీసింది. ఆ పెళ్ళి దిలావర్ మాతాపితలకు ఎంతమాత్రం ఇష్టం లేదు. ఇంటిలోనుంచి తరిమేశారు. నానాఅవస్థలూ పడ్డాడు. చివరికి ఉద్యోగమయాక ఆజంపురాలో ఒక అద్దె ఇంటిలో కాపురం పెట్టాడు. నేను అప్పుడప్పుడు వెళ్ళివస్తూ వుండేవాన్ని. అతని భార్య నా ముందరికెప్పుడూ రాలేదు. కాని లోపల్నించి టీలూ, కిళ్ళీలు పంపిస్తూండేది. ఒకసారి అమ్మను కూడా తీసి కెళ్ళాను. చాలా అందంగా వుంటుందని చెప్పింది అమ్మ...మరి ఇప్పుడెక్క డుందో? ఆ మాట ఎత్తితేనే వాడి ముఖం కవళికలు మారాయి. ఏమైందో ఏమో...

నాకు నిద్ర ఎప్పుడు పట్టిందో తెలీనేలేదు. ప్రొద్దున లేచేసరికి దిలావర్ ప్రక్కమీద కూచుని వున్నాడు. ముందర టీ కప్పు పెట్టివుంది. అంటే అప్పటికే అమ్మ లేచి టీ చేసిచ్చిందన్నమాట. నేనూలేచి కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని, టీ తాగి ఆత్రంగా వెళ్ళి రేడియో ఆన్ చేశాను.

దఖన్ రేడియోలో ఒక పెద్ద మార్పు కనిపించింది. నిన్నటి వరకూ జరుగుతూన్న ఉద్రేకపూరితమైన ప్రసారాలులేవు. విషాద సంగీతం విని పిస్తోంది. మధ్య మధ్య వార్తలూ ప్రకటనలూ, హెచ్చరికలూ వినిపిస్తూ న్నాయి. నిజాం ఓటమి ఒప్పేసుకున్నాట్ట; ఇవ్వాళ మధ్యాహ్నానికే భారత సైన్యాలు నగర ప్రవేశం చేస్తాయట. ప్రజలంతా ప్రశాంతంగా వుండాలి, అల్లర్లు రేపినవారికి కఠిన శిక్ష విధిస్తామని పదే పదే హెచ్చరిస్తున్నారు.

ఇవ్వాళ్ళరాత్రికి మేజర్ జనరల్ చౌధరి, నిజాం మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ రేడియోలో ప్రసంగిస్తారని కూడా చెప్పారు.

అంతసేపూ నేను దిలావర్‌నే గమనిస్తున్నాను. తలదించుకుని మౌనంగా వింటూన్నాడు. అతని కళ్ళంట బొటబొటా కన్నీళ్ళు కారటం చూసి, చలించిపోయాను. జాలివేసింది. వెంటనే రేడియో ఆపేశాను. అతన్ని లేపి, "పద, నాష్తా చేద్దాం" అంటూ తీసికెళ్ళాను.

ఆ రోజు శుక్రవారం. శెలవుదినం. మంచిదే అయింది. ఆఫీసుకు వెళ్ళాల్సిన పనిలేదు. ఇంట్లోనే వుండొచ్చు. కాని నాదగ్గరకే హిందూ స్నేహితులు ఎవరైనా రావచ్చు. అందుకని, నాష్తా చేసిన తర్వాత, దిలావర్‌ని తిన్నగా బెడ్‌రూంలోకి తీసికెళ్ళాను.

"ఊఁ, ఇప్పుడు చెప్పు. ఏమైంది?"

"ఏఁవిటీ?"

"అదే, నీ భార్య... ఎక్కడుంది?"

"... అక్కడే వుండి వుంటుంది... ఆజంపురాలో"

"మరి నువ్వు అక్కడికెందు కెళ్ళలేదు?"

"హుఁ, అంత తెలివి తక్కువ వాణ్ణనుకున్నావా ? ఈ పాటికి నా కోసం గాలిస్తూ వుంటారు. అక్కడికీ, మా మాఁవయ్య ఇంటికీ వెళ్ళే వుంటారు. ఈ మధ్య ఈ ఇంటికెప్పుడూ రాలేదు నేను. కాబట్టి ఇక్కడికెవరూ రారని నా నమ్మకం .. అయినా ఇక్కడ కూడా ఎక్కువ వుండనులే, భయపడకు".

"ఎక్కడికి కెళ్తావు?"

"...ఏమో, చెప్పలేను. ఇంకా ఆలోచించలేదు. కాని ఒక్కటి మాత్రం నిశ్చయించుకున్నాను. వీళ్ళ చేతుల్లో చిక్కకూడదు."

నేనేమీ మాట్లాడలేదు.

"ఆఁ స్వామీ! ఒక పని చేసి పెట్టాలి. నాకో ప్యాంటూ, షర్టూ తెచ్చి పెట్టాలి. ఇక పైజామా, శేర్వానీ వేసుకోలేను."

"ఎక్కడికైనా వెళ్ళాలా?"

"ఇవ్వాళ కాదుర."

"ఇవ్వాళ్ళసలు షాపులు తెరుస్తారో లేదో తెలీదు... కావాలంటే నా ప్యాంటూ షర్టూ ఇస్తాను."

ఇంతలో నన్నెవరో బైట్నించి పిలిచారు. నేను చప్పున లేచి, బెడ్ రూం తలుపులు బైటినించి గడియవేసి, వీధి గుమ్మం తలుపు తెరిచాను. ఇద్దరు బస్తీ పెద్ద మనుషులు నిలుచుని వున్నారు. సరాసరి డ్రాయింగ్ రూంలో కొచ్చి కూచుని ముస్లింలనీ, రజాకార్లనీ, ఖాసిం రజ్వీనీ చెడామడా తిట్టటం మొదలెట్టారు. నాకు చాలా ఇబ్బందిగావుంది, దిలావర్ ఎక్కడ విని పోతాడోనని.

"అంత తొందర పడకండి. ఇంకా రాజ్యం మన చేతుల్లోకి రాలేదు" అన్నాను మెల్లిగా.

"ఇంకా భయ పడ్తారేంవిటండీ? చచ్చిన పేన్లయ్యారు వెధవలూ."

"అదే అంటున్నాను. చచ్చిన పామును ఇంకా ఎందుకు చావ గొడ్తారని"

"అమ్మో, వీళ్ళను నమ్మొద్దు. ఈ పాములకు నిలువెల్లా విషం."

"పోన్లెండి. వాళ్ళ పాపాన వాళ్ళేపోతారు."

" ఏంవిటో, ఇవ్వాళ్ళ మీరేదో అదోలా వున్నారు. ఉత్సాహంగా లేరు... వస్తాం" అంటూ లేచి చక్కా వెళ్ళిపోయారు.

ఆ రోజు దక్షిణ భారతదేశ చరిత్రలో సువర్ణాక్షరాల్లో లిఖించదగ్గ దినం! మూడు వందల యాభై సంవత్సరాల క్రితం మొఘల్ సామ్రాజ్యం క్షీణదశలో అవతరించిన అసఫియా రాజ్యం అంతరించిన దినం! వందలాది సంవత్సరాలుగా పది శాతం ముస్లింలు తొంభై శాతం ముస్లిమేతరులపై చలా యిస్తున్న అధికారం అంతమొందిన దినం!

సరిగ్గా మధ్యాహ్నం మూడు ఝాములకు హైద్రాబాద్ నగరంలో అడుగు పెట్టింది భారతసైన్యం. మిలటరీ ట్రక్కులూ, టాంకులూ కంట పడగానే, ఇళ్ళల్లో దాక్కుని వున్న ప్రజలు తండోప తండాలుగా వీధుల్లో కొచ్చి, ఝండాలతో సుస్వాగతం చెప్పారు. ఇన్నాళ్ళూ మూగవోయిన గొంతులు ఎలుగెత్తి నినాదాలు చేశాయి : భారత్ మాతాకీ జై! సర్దార్ పటేల్‌కీ జై! జవహర్ లాల్ నెహ్రూకీ జై! స్వతంత్ర భారత్ జిందాబాద్! అన్న నినాదాలు మిన్ను ముట్టాయి. నేనూ ఉత్సాహంగా వెళ్ళి వేడుక తిల కిస్తూ నిలుచున్నాను. అంతమందిలోనూ ఒక్క ముస్లిమూ కనిపించలేదు.

ఆ రాత్రి ఏడింటినుంచి కర్ఫ్యూ విధించారు. వీధులన్నీ నిర్మానుష్యమై పోయాయి. సాయుధ పోలీసులూ, సైనికదళాలు మాత్రం గస్తీ తిరుగు తున్నాయి. నేను ఇంట్లోనే డ్రాయింగ్‌రూంలో రేడియో దగ్గర కూచున్నాను. ప్రక్కనే దిలావర్ వున్నాడు. అతని మొహం చాలా గంభీరంగా వుంది. విషాద ఛాయలు స్పష్టంగా కనిపిస్తూన్నాయి.

రేడియోలో మొదట మేజర్ జనరల్ చౌధరి ముక్త సరిగా మూడు నిమిషాల పాటు మాట్లాడాడు. అందులో ఎక్కువ భాగం హెచ్చరికలే వున్నాయి. ఆ తర్వాత మరో మూడు నిమిషాలు నిజాం మాట్లాడాడు. అందులో కొంత భాగం భారత ప్రభుత్వానికి కృతజ్ఞతలు తెలుపటమూ, మరి కొంత భాగం 'తన' ప్రజల్ని శాంతంగా వుండమని కోరటంతో సరిపోయింది. నిజాం మాట్లాడుతూన్నప్పుడు దిలావర్ మొహం విపరీతంగా మారింది. పళ్ళు

కొరుకుతో, పిడికిళ్ళు బిగిస్తూ చూస్తున్నాడు. ఆ కోపంలో లేచి నా రేడియో నెక్కడ బద్దలు కొడతాడోనన్నంత భయం వేసింది. ప్రసంగం ముగిశాక చాలా సేపటికిగాని మామూలు మనిషి కాలేదు.

ఇద్దరం లేచి మౌనంగానే భోంచేశాం. పడుకున్నాం.

రెండో రోజు నాష్తా చేసేప్పుడు అడిగాడు, "నువ్వివాళ్ళ ఆఫీసు కెళ్తున్నావా?"

"వెళ్తాను"

"వెళ్ళకు".

"ఏం?"

"నువ్వు నాకు రెండు మూడు పన్లు చేసిపెట్టాలి,"

"ఏమిటి?"

"చెబుతా. మొన్న నీ కిచ్చిన డబ్బు మూట ఇలా తే"

తెచ్చాను.

"ముడి విప్పు."

విప్పాను. అందులో నోట్ల కట్టలూ, విడిగా మరో నగల మూట వున్నాయి.

"రూపాయలు లెఖ్ఖపెట్టు"

పెట్టాను. మూడువేల పైచిల్లర హాలీ (నిజాం) కరెన్సీలో వున్నాయి. నగల మూట విప్పొద్దన్నాడు. విప్పలేదు

"అందులోంచి కావలిసినంత డబ్బు తీసుకుని, నాకు ఓ వెయ్యి రూపాయల కల్దార్ (భారత) కరెన్సీ నోట్లు తెచ్చి పెట్టాలి. నాకో ప్యాంటూ, షర్టూ, ఖద్దర్ ధోతీ, లాల్చీ, గాంధీటోపీ కొనుక్కు రావాలి... ఆఁ, మరో ముఖ్యమైన పని కూడా వుంది. ఆజాంపురాలో నా భార్య వుండే ఇంటికి,

గౌలీగూడాలో మా మావయ్య ఇంటికి వెళ్ళి నాకోసం పోలీసు లెవరైనా వచ్చారేమో జాగ్రత్తగా తెలుసుకు రావాలి. నేనిక్కడున్నానని గానీ నీకసలు కనిపించానని గానీ ఎంత మాత్రం వాళ్ళకు తెలియ నివ్వొద్దు. ఏం?"

సరేనని లెఖపెట్టి పన్నెండొందలు జేబులో పెట్టుకుని, తక్కింది మళ్ళీ మూట కట్టి అల్మరాలో భద్ర పరిచాను.

ముందు బ్యాంకు కెళ్ళి డబ్బు మార్చాను. ఆతర్వాత ఆజంపురా కెళ్ళాను. అక్కడ ముస్లింలే ఎక్కువుండేవారు. దివాళా దీసినట్టు బోసిగా వుంది. రోడ్లంబటి మనుషులు, అదీ మగ వాళ్ళు, బహుకొద్ది మంది కనిపించారు. ఇళ్ళ తలుపులన్నీ మూసి వున్నాయి. దిలావర్ ఇంటి తలుపులు కూడా మూసి వున్నాయి.

తిన్నగా వెళ్ళి తలుపు దగ్గర నిలుచుని, ఇక్కడి ఆచారం ప్రకారం, చప్పట్లుచరిచాను. కొద్దిసేపటికి లోపల్నించి "ఎవరదీ?" అన్న మగ గొంతు వినిపించింది.

"నా పేరు స్వామి. దిలావర్ హుసేన్ గారి స్నేహితుణ్ణి" అన్నాను.

మరికొంత సేపటికి తలుపులు తెరుచుకున్నాయి. అడ్డంగా ఒక గోనెసంచి పరదావేసివుంది. ఒకరెక్క మూసేసి, గుమ్మంలో నిలుచుని నన్నే అనుమానంగా చూస్తున్నాడు ఒకతను. అజాను బాహువు, కోలమొహం, చామనఛాయ. ప్రాయం పాతిక ముప్పై మధ్య వుంటాడేమో. గళ్ళలుంగీ, కుర్తా వేసుకున్నాడు.

"దిలావర్ గారు ఉన్నారా?" అన్నాను.

"లేరు... నల్లగొండలో వుంటారు."

"తెలుసు. కాని వచ్చారేమోనని .. వారి జాడేమైనా తెలిసిందా?

"... ఉహుఁ; తెలీ లేదు."

"... మీరూ ...?"

"దిలావర్ గారి భార్యనాకు చెల్లెలి వరస"

"ఓహో!... ఈ రెండు రోజుల్నుండీ మీరిక్కడే వుంటున్నారా?"

"అంటే?"

"ఏం లేదు, దిలావర్ గారి కోసం ఎవరైనా వచ్చారేమోనని."

"ఎవ్వరూ రాలేదు. మీరే మొదటివారు."

"అలాగా... సరే. దిలావర్ వస్తే నేనొచ్చి వెళ్ళానని చెప్పండి. వస్తా" అంటూ వచ్చేశాను.

గౌలిగూడాలో దిలావర్ చిన మావయ్య నన్ను చూడగానే ఆప్యాయంగా కౌగిలించుకుని తీసికెళ్ళి డ్రాయింగ్‌రూంలో కూచో బెట్టాడు. టీ తెప్పించాడు. నా కంటే ముందు ఆయనే అడిగేశాడు, "దిలావర్ కనిపించాడా?" అని.

"లేదే... ఇక్కడికి రాలేదా?"

"ఇక్కడికా?... ఇక్కడి కెప్పుడూ రాడు."

"అజంపురా కెళ్ళొచ్చాను. అక్కడికీ రాలేదట"

"ఆ పాడు ముండ మాట ఎత్తకండి. దాని మూలానే వాడు చెడిపోయాడు" అన్నాడు కోపంగా.

నేను కాసేపు మాట్లాడలేదు.

"అయితే, నల్లగొండలోనే వుండి వుంటాడు" అన్నాను.

"ఊహుఁ అక్కడాలేదు"

"మీకెలా తెలుసు?"

"అక్కడ నాస్నేహితులు కొందరున్నారు. వాళ్ళ ద్వారా వాకబు చేశాను. యూనియన్ సైనిక దళాలు నల్లగొండ చేరిన రెండో రోజే వాడి ఇంటి మీద పడ్డారట. కొల్లగొట్టారట. కాని వాడు మాత్రం చిక్కలేదట. అంతకు ముందే పారిపోయాడేమో."

"పరింకేం. ఎక్కడో అక్కడ సురక్షితంగానే వుండి వుంటాడు."

"ఊహుం. నాకు నమ్మకంలేదు. ఎక్కడికని పారి పోతాడు? పట్టు పడేవుంటాడు. ఏంచేశారో ఏమో..." కంఠం రుద్ధపోయింది. "వాడిని మా చేతులు మీదుగా పెంచాం. ఈ రెండు రోజులూ వాడి గురించే మేము కుమిలి కుమిలి పోతున్నాం..."

ఆయన దుఃఖంచూసి, నిజం చెప్పేద్దామని నోటి దాకా వచ్చింది. కాని దిలావర్ చేసిన హెచ్చరిక జ్ఞాపకం వచ్చి మానుకున్నాను. "విచారించకండి. పట్టుబడ్డాడని నిర్ధారణగా తెలియనప్పుడు సురక్షితంగానే వున్నాడనుకోవాలి. ...సరే, వస్తా" అంటూ లేచాను.

"మీకు వారి జాడ తెలిస్తే నాకు వెంటనే తెలియ జేస్తారు కదూ?"

"తప్పకండా" అంటూ వచ్చేశాను.

ఇంటికొచ్చి, సంగతంతా చెప్పి, కల్దార్ నోట్లు దిలావర్ చేతిలో పెట్టాను. "వెయ్యిరూపాయలు లెఖ్ఖ పెట్టుకో"

"అఖ్ఖర్లేదు" అంటూ తనజేబులో కుక్కుకున్నాడు.

"ఇదిగో, పన్నెండు వందల్లో ఈ ముప్పై మూడు రూపాయలు మిగిలాయి".

"ఏం? నేను చెప్పిన గుడ్డలు కొనలేదా?"

"లేదు .. కావాలంటే నాప్యాంటూ, షర్టూ ఇస్తానన్నానుగా... ఎన్నడూ తొడగని ఖద్దరు ధోతీ, లాల్చీ వెయ్యటం మంచిదికాదు. అలాంటి వేషాల్లో పారిపో జూసిన వాళ్ళను రైళ్ళలోంచి దించి ధోతులు ఊడబెరికి, ముస్లింలేనని తేలితే, నానా హింసలు పెడుతున్నారని విన్నాను. నువ్వా లాంటి పిచ్చిప్రయత్నం చెయ్యటం ప్రమాదకరం".

దిలావర్ మారుమాట్లాడకుండా, తలవంచుకుని సుదీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూ కూచున్నాడు. కాసేపటికి పక్కమీదికి వొరిగిపోతూ, "కనీసం ఐని

యర్లా, అండర్‌వేర్లా, కాళ్ళకు చెప్పులైనా తీసుకు రాకపోయావా?" అన్నాడు. సరేనని, మళ్ళీబజారుకెళ్ళి అవన్నీ తెచ్చాను.

ఆ రోజు సాయంత్రం దిలావర్ బాగా మాసిపోయిన గడ్డం గీసుక్కున్నాడు. దాంతోపాటు గుబురుగా వున్న మీసాలుకూడా తీసేశాడు. ఎందుకలా చేశావని నేనడగలేదు. నా ప్యాంటూ షర్టూ అడిగి వేసుకుని కాస్త చీకటి పడ్డాక ఒక గంటలో వస్తానని ఎటో వెళ్ళిపోయాడు.

గంట కాదు, నాలుగ్గంటల తర్వాత వచ్చాడు. భోంచేసే వచ్చానని చెప్పి వెంటనే పడుకున్నాడు. మేమేమీ మాట్లాడుకోలేదు.

మరుసటిరోజు నేను ఆఫీసుకెళ్ళాను. దిలావర్ ఇంటిలోనే వున్నాడు. సాయంత్రం నేనొచ్చాక, తయారై బయలుదేరాడు. ఎక్కడికని అడిగితే, ఇప్పుడప్పుడే చెప్పనన్నాడు.

ఆ రాత్రికి అసలు రాలేదు. తెల్లవారాక వచ్చి, నాస్తాచేసి పడక వేశాడు. నేను ఆఫీసుకెళ్ళిపోయాను. మళ్ళీ శుక్రవారం వచ్చేదాకా అలాగే జరిగింది.

ఆ రోజు నాకు శలవు ; ఇంటిలోనే వున్నాను. దిలావర్ స్నానం చేసి, తానే కొనుక్కుని తెచ్చుకున్న కొత్త ప్యాంటూ, షర్టూ వేసుకుని, పదకొండు గంటలకల్లా బయలు దేరాడు. నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది. "దిల్లూ! ఇప్పుడు... ఈ వేళప్పుడు బయటికెళ్తున్నావా ?" అన్నాను.

"అవును మక్కామస్జిద్‌కు నమాజ్ చదవటానికి వెళ్తున్నాను. బహుశనేను ఆ మస్జిద్‌లో నమాజ్ చదవటం ఇదే ఆఖరిసారేమో" అంటూ, నా రెండు చేతులూ తన చేతుల్లోకి తీసుకుని, ఒక్కక్షణం నా కళ్ళలోకి నిశితంగా చూసి, మరో ప్రశ్నకు తావివ్వకుండా వెళ్ళిపోయాడు. నేను చూస్తూ ఉండిపోయాను.

ఆ వెళ్ళటం వెళ్ళటం దిలావర్ మళ్ళీ రాలేదు.

అతను విడిచి వెళ్ళిన డబ్బూ, నగలూ అలాగే వున్నాయి. ఏం చెయ్యాలో తోచలేదు.

పది రోజుల తర్వాత ఒక ఉత్తరం వచ్చింది.

"డియర్ స్వామీ!

నేనలా చెప్పా చెయ్యకుండా వచ్చేసినందుకు క్షమించు. చివరిసారిగా నిన్ను కావలించుకోలేక పోయాననీ, అమ్మకు నమస్కారమైనా చెయ్యలేక పోయాననీ బాధగా వుంది. కాని ఏం చెయ్యను, అకస్మాత్తుగా కొన్ని పరిస్థితులు అనుకూలించటంతో, ఏకాయకీని వచ్చేయాల్సి వచ్చింది. ఆ వారం రోజులూ నువ్వూ అమ్మా నన్ను కడుపులో పెట్టుకుని కాపాడారు. ఆ రుణం నేనీ జన్మలో తీర్చుకోలేను. అమ్మ చేసే కమ్మని వంటకాలు మళ్ళీ తినే అదృష్టం నాకుందో లేదో.

నేనిప్పుడు బొంబాయిలో వున్నాను, కాని నీకీ ఉత్తరం చేరేసరికి వుండను. కరాచీలో ఎక్కడో వుంటాను. పాకిస్తాన్‌లో కొత్తజీవితం ప్రారంభించటానికి పోతున్నాను. తలచుకుంటేనే భయంగా వుంది. యూనివర్సిటీ నించి బయటపడ్డాక, జీవితంలో స్థిరపడటానికి నేనెన్ని కష్టాలు పడ్డానో నీకు తెలుసు. మళ్ళీ కథ మొదలుపెట్టాలి. ఇప్పుడు నా దగ్గిర బి. ఏ. డిగ్రీ పత్రం కూడా లేదు. కేవలం అనామకుడిగానే అగాధంలోకి వెళుతున్నాను. నెగ్గుకొస్తానో లేదో చెప్పలేను. కాని వెళ్ళాలి. తప్పదు. బ్రతికి బట్టకట్టాలంటే వెళ్ళక తప్పదు. అక్కడే వుంటే నా రక్తం కళ్ళ చూసిందాగా వదలరు. అందుకే, నీ లాంటి ప్రాణ స్నేహితుల్ని కూడా వదిలేసి, ఇలా తెగించి పారి పోతున్నాను.

ఆం, నేను నీ దగ్గిర వదిలి వచ్చిన డబ్బూ, నగలూ నావి కావు. నా కష్టార్జితం కాదు. నేను నడిపించిన దాడుల్లో కొల్లగొట్టిన సొమ్మే. కొంత నల్లగొండ ఇంట్లో కూడా వుండిపోయింది. ఈపాటికి ఊడ్చేసి వుంటారు,

మరి, దీన్నేం చేస్తావు ? నాకోసం అట్టి పెట్టటం అవివేకం. మళ్ళీ మనం కలుసుకుంటామన్న నమ్మకం నాకు లేదు. కలుసుకున్నా, నాది కానిది నాకెందుకు ? నా మాట వింటావా ? నా పాత స్నేహితుడిగా, ప్రాణ స్నేహితుడిగా నేనిచ్చే చివరి కానుకగా స్వీకరించావంటే నేనెంతో సంతోషిస్తాను. కాని, నీ సంగతి నాకు తెలుసు. నువ్విలా స్వీకరించవేమోనని నా అనుమానం. మరేఁ చేస్తావు ? మా వాళ్ళకు ఇవ్వటానికి మాత్రం ప్రయత్నం చెయ్యకు, మా పెదమాఁవయ్య చండశాసనుడు. ఆ పాపిష్టి సొమ్ము ముట్టుకోడు కూడాను. చెత్తకుండీలో పారేయిస్తాడు. ఇహపోతే నా భార్య వుంది... ఒరే స్వామీ ! ఇన్నాళ్ళూ నీతో దాచిన నిజం చెబుతున్నాను. అది నా భార్యకాదు. ఉత్త రండముండ. నువ్వానాడు చూసినవాడు దాని అన్నకాదు, రంకుమొగుడు. నేను పెళ్ళి చేసుకున్నప్పుడు దానికి అన్నలూ తమ్ముళ్లూ ఎవ్వరూ లేరు. వీడు ఎక్కడ్నుంచి దాపురించాడో, వాణ్ణి మరిగిం తర్వాతే నాతో కాపరం చేయటం మానేసింది. ఆ దెబ్బకు తట్టుకోలేకనేమో, మనశ్శాంతి కోల్పోయి, దోపిడీ దహన కాండల్లో కూరుకుపోయాను. విడాకులు ఇచ్చేసి, మా వాళ్ళ దగ్గరికి తిరిగివెళ్ళి వాళ్ళు చేసే మరోపెళ్ళి చేసుకుందామనుకున్నాను. కాని ఇంతలో ఈ పోలీస్ యాక్షన్‌తో అంతా తలక్రిందులైంది. ఇంతకూ నేను చెప్పొచ్చే దేఁవిటంటే ఆ ముండకు ఒక పైసా చెందకూడదు. తెలిసిందా ? ఇహ మిగిలిన వారసుడివి నువ్వొక్కడివే. అందుకే నువ్వే తీసుకొమ్మంటున్నాను... ఆఁ, పిచ్చి పిచ్చిగా ఆలోచించి, వాటిని అసలు దారులకు అందజెయ్యాలని నల్లగొండకు వెళ్ళకుసుమా. అనవసరమైన చిక్కుల్లోపడతావు. జాగ్రత్త. అవి ఎవరివో నాకే తెలీదు. వాళ్ళు బ్రతికున్నారో లేదో అంతకన్నా తెలీదు.

నా ఉనికి మరెవ్వరికీ తెలీనివ్వకు. మాఁవయ్య కనిపిస్తే మాత్రం చెప్పు. వాళ్ళకు కొంత ఊరట కలుగుతుంది.

బ్రతికుంటే మళ్ళీ కలుసుకుంటామేమో. అంతవరకు శలవు. ఉంటాను.

నీ
ప్రియస్నేహితుడు
దిల్లు ”

ఆ ఉత్తరం చదవగానే నా మనసు కుదుట పడ్డది. నా స్నేహితుడు సురక్షితంగా తనదారి తాను చూసుకున్నాడని సంతోషం కలిగింది. కాని నన్నే ఓ పెద్ద సందిగ్ధావస్థలోముంచి పోయాడు. తాను వదిలి వెళ్ళిన ధనాన్ని వదిలించుకునే దారులన్నీ మూసేసి నేనే దానికి వారసుణ్ణని తేల్చాడు. కాని అది అసంభవం. అందులోంచి ఒక చిల్లిగవ్వ కూడా నేను తీసుకోలేను.

ఏముందో చూద్దామని మూట తీసి చూశాను. రెండు వేలదాకా నగదూ, చిన్నచిన్న బంగారపు నగలూ వున్నాయి. ముక్కు పుడకలూ, ముక్కు పోగులూ, కమ్మలూ, చెంప సరాలూ, నాగరాలూ, జడ కుప్పెలూ, మెడగుండ్లూ, గొలుసులూ, ఉంగరాలూ, ఇంకా నాకు పేర్లు తెలియనివి అనేకం వున్నాయి. బహుశా నలభై యాభై తులాలదాకా వుండొచ్చు బంగారం. దిలావర్ రాసినట్లు అన్నీ పల్లెటూరు వాళ్ళవే. వాళ్ళే వీటికి అసలు వారసులు. వాళ్ళకే తిరిగి ముట్టాలి. కాని ఎట్లా? అదే తోచలేదు. ఎంత ఆలోచించినా పరిష్కార మార్గం కనిపించలేదు.

ఇంతలో నాకో వార్త తెలిసింది. మా బంధువుల్లో ఒకాయన యూనియన్ మిలటరీతో బాటు వచ్చిన సివిల్ టీంలో నల్లగొండకు తహసీల్దారుగా వచ్చాడని. ఆయనే ఏదోదారి చూపిస్తాడన్న నమ్మకంతో. ఆ మూట తీసుకుని బయలు దేరాను.

ఆయనకు కథంతా చెప్పాను. ఉత్తరం మూటా ఆయన చేతి కందించాను. ఉత్తరం ఆసాంతం చదివి, మూట విప్పాడు. అందులోని డబ్బూ,

బంగారం చూడగానే ఆయన కళ్ళు జిగేలున మెరిశాయి. తిరిగి మూట ముడి వేసి. ఉత్తరం చేత తీసుకుని, "ఈ ఉత్తరం ఎంత ప్రమాదకరమైందో మీకు తెలుసా ?" అన్నాడు.

"నేనే పాపమూ ఎరుగను" అన్నాను.

"అని మీరనుకుంటున్నారు. ఒక నేరస్తుడికి వారం రోజులపాటు ఆశ్రయ మిచ్చారు. దేశం నించి పారిపోవటానికి దోహద మిచ్చారు."

"కాదు. అది నిజం కాదు. అతను పారిపోతాడని నాకు తెలీనే తెలీదు."

"కావచ్చు. కాని మీరు రుజువు చెయ్యలేరు. దీన్ని నాకు చూపించారు కాబట్టి సరిపోయింది. మరొకరి చేతిలో పడితే ఏమయ్యేదో..." అంటూ ఆగిపోయాడు.

నేనాయనకేసి భయంగా చూస్తూ, "అందుకే మీదగ్గరికి వచ్చాను" అన్నాను.

"మంచి పని చేశారు. మీరు మాకు బంధువులు. మీకు హాని కలగకుండా చూడటం నా ధర్మం. నామాట విని ఈ ఉత్తరాన్ని వెంటనే కాల్చేయండి. మీ దగ్గిర వుండటం మంచిది కాదు."

"అలాగే. కాని ఈ డబ్బూ, నగలూ...?"

"వీటి సంగతి నాకు వదిలేయండి. ఇట్లాంటివి మాకు చాలా చేరుతున్నాయి. అసలు వారసులొచ్చి రుజువులు చూపించి తీసికెళ్ళుతున్నారు. వాటిలో వీటిని కూడా కలిపేస్తాను. మీ పేరు పొక్కనివ్వను. మీరు నిశ్చింతగా వుండండి" అంటూ చిన్నగా నవ్వాడు.

ఆయనకు నా కృతజ్ఞతాభివందనాలు అర్పించి సంతృప్తిగా ఇంటికి తిరిగి వచ్చేశాను.

ఆ తర్వాత్తర్వాత తెలిసింది, సివిల్ టీంలో వచ్చిన మహాశయులంతా రామాయణంలోని కిష్కింధా పుర నివాసుల వారసులనీ, రావణుడి మరణానంతరం లంకను కొల్లగొట్టినట్టే ఇక్కడి ప్రాంతాన్నంతా దోచుకున్నారనీ, తమచేతి కందినదల్లా వీలైనంతమట్టుకు తామే స్వాహా చేశారనీ, అప్పటి నించే ఇక్కడ ఇచ్చిపుచ్చుకునే ఆచారం ప్రబలంగా ప్రాకిందనీ...

(అముద్రితం)